

ҚОНУНИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

ДАР БОРАИ БАЙТОРӢ

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2010, №12, қ. 1, мод. 833; с. 2012, №7, мод. 704; с. 2016, №11, мод. 880)

Қонуни мазкур асосҳои ҳуқуқӣ, иҷтимоӣ, ташкилӣ, иқтисодӣ молиявӣ фаъолиятро дар соҳаи байторӣ муайян намуда, ба таъмини офияти беҳдошти байторӣ ва эпизоотӣ, ҳифзи аҳоли аз бемориҳои умумии ҳайвоноту инсон, бехатарии маҳсулоти ҳайвонот ва растаниҳо, маводи байторӣ, ҳӯрок ва иловаҳои ҳӯроки ҳайвонот равона шудааст.

БОБИ 1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

Моддаи 1. Мафҳумҳои асосӣ

Дар Қонуни мазкур мафҳумҳои асосии зерин истифода мешаванд:

- ангебандаҳои бемориҳои ҳайвонот - вирусҳо, бактерияҳо, *риккетсияҳо*, хламидияҳо, микоплазмаҳо, прионҳо, соддатаринҳо, мағоракҳо, кирмҳо, канаҳо ва ҳашаротҳо; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

- аттестатсияи байторӣ (беҳдошти байторӣ) - фаъолиятест, ки мутобикати шароити истеҳсолӣ, нигоҳдорӣ, воридот, содироти объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордоштаро ба талаботи муқаррарнамудаи *мақомоти ваколатдор* тасдиқ менамояд; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

- *бехатарии биологӣ* – низомии *тадбирҳо* ва *воситаҳои байторию биологӣ, ташкилӣ* ва *муҳандисию техникӣ*, ки *барои ҳифзи объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ пешбинигардида, ҳайати кормандону наҷӯҳишгарон, аҳоли* ва *муҳити зист аз таъсири ангебандаҳои иллатҳои биологӣ равона гардидаанд*, инчунин *гузаронидани чорабиниҳо оид ба паст кардани хатари ангебандаҳои биологӣ ё захрҳои онҳо ба сифати силоҳи биологӣ*; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

- *таҳдид* – эҳтимолияти *риоя нагардидани қонунгузори* Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи байторӣ; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

- *идоракунии таҳдид* – тарзу усулҳои амалисозии чорабиниҳои *пешгирикунанда*, ки *барои муайян намудани услубҳои назорати огоҳкунии таҳдид имкон медиҳанд*; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

- *арзёбии таҳдид* – мунтазам муайян намудани *афзалиятҳои идоракунии таҳдид тавассути арзёбӣ* ва *муқоисаи дараҷаи он бо стандартҳои қаблан дар қонунгузори* Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи байторӣ *муқарраршуда*; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

- *огоҳкунӣ аз таҳдид* – *мубодилаи саривақтӣ* ва *мунтазами иттилооти объективӣ* ва *хулосаҳо оид ба хатар* ва *таҳдид, натиҷаҳои арзёбии таҳдидҳо, қарорҳои қабулгардида дар рафти идоракунии таҳдид* байни баҳогузворони *таҳдид* ва *шахсоне*, ки *барои идоракунии таҳдид* ва *истеъмолкунандагон масъул* мебошанд; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

- *муҳофизати байторию биологӣ* – *тадбиқи амалии принципҳо* ва *усулҳои таъмини бехатарии биологӣ*, ки *барои ҳимояи кормандони соҳа аз таъсири манфии кор дар таъхирсолҳои байторӣ (клиникӣ* ва *наҷӯҳишӣ) равона гардидааст*; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

- маҳсулоти ҳайвонот - ҳама чизе, ки аз ҳайвонот барои коркард гирифта мешавад;

- байторӣ (соҳаи байторӣ) - доираи донишҳои махсуси илмӣ ва фаъолияти амалие, ки ба ҳифзи ҳайвонот, омӯзиши беморӣ ва захролудшавии ҳайвонот, ташхис, табобати ҳайвоноти бемор ва барҳам задани манбаи бемории он, таъмини мутобикати объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта ба талаботи Қонуни мазкур, инчунин ҳифзи аҳоли аз бемориҳои барои ҳайвонот ва инсон умумӣ равона карда шудааст;

- байтор - шахсе, ки дар соҳаи байторӣ таҳсилоти дахлдор дорад;

- бақайдгирии давлатии маводи байторӣ - аз ҷониби *мақомоти ваколатдор* бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид намудани маводи байторӣ ба Феҳристи давлатии маводи байторӣ ва дар ин хусус додани шаҳодатномаи бақайдгирӣ; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

- бехатарии беҳдошти байторӣ - ҳолати объектҳое, ки таҳти назорати давлатии байторӣ буда, барои саломатии ҳайвонот ва одам дар шароити муқаррарии истифодаашон бехатаранд;

- бозор - ҷои махсуси таҷҳизонидашуда, аз ҷумла ҷои хариду фуруши ҳайвонот, маҳсулоти он, маводи байторӣ, ҳӯроки ҳайвонот, ҳӯрокиҳои ба он иловашаванда;

- борҳои таҳти назорати мақомоти давлатии байторӣ қарордошта - ҳайвонот, аз ҷумла ҳайвоноти ваҳшӣ, хонагӣ, маҳсулоти ҳайвонот, маҳсулоти растанӣ, маводи байторӣ, ҳӯроки ҳайвонот ва ҳӯрокиҳои ба он иловашаванда, инчунин маҷмӯи маводи аз ҳайвонот сохташуда;

- дезинсексия – нобуд кардани ҳашароти буғумпо, ки гузаронандагони ангеаҳои бемориҳои сироятӣ (паразитӣ) мебошанд;

- дератизатсия - нобуд кардани хояндаҳое, ки гузаронандагони ангеаҳои бемориҳои сироятӣ (паразитӣ) мебошанд;

- **таъби́з (дискриминация) – муқарар намудани ҳуқуқи пасттарбарои ягон давлат, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқи он нисбат ба давлати дигар, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқи он; (ҚҶТ аз 03.07.2012с., №854)**

- иловаҳои ҳӯроки ҳайвонот - моддаҳое, ки таркиби органикӣ ва ғайриорганикӣ доранд, аз ҷумла: микроэлементҳо, витаминҳо, орди ғӯшту устухони ҳайвонот, хуни ҳайвонот, рағғани моҳӣ, ғӯшмоҳӣҳои баҳрӣ, сафедгил (бентонит), партовҳои корхонаҳои коркарди маҳсулоти ҳайвонот ва растанӣ, ки ба ҳӯроки ҳайвонот илова карда мешаванд;

- карантин - низоми ҳуқуқӣ, ки системаи чорабиниҳои байторӣ ва маъмурию хоҷагидорию пешбинӣ мекунад ва ба маҳдуд ё қатъи робитаҳои хоҷагидорӣ, муваққатан боздоштани интиқоли борҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта байни манбаи эпизоотӣ, маҳалли носолим ва ҳудудҳои аз ҷиҳати беҳдошти байторӣ солим бо мақсади нобуд кардани манбаи эпизоотӣ ва ба роҳ надодан ба паҳншавии беморӣ равона карда шудаанд;

- қоидаҳои байторӣ - санади меъёрии ҳуқуқӣ, ки тартиби гузаронидани чорабиниҳои байториро дар асоси меъёрҳои байтории тасдиқкардаи мақомоти ваколатдори давлатии байторӣ муайян мекунад ва иҷрои он барои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқи дар соҳаи байторӣ фаъолияткунанда ҳатмист; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

- коркарди маҳсули маҳсулоти ҳайвонот - коркарди маҳсулоти ҳайвоноти гирифтори бемориҳои муайяни сироятӣ, ки ин маҳсулотро барои истеъмоли одамон мувофиқ мегардонад;

- забҳи маҳсус – дар ҷойҳо ва корхонаҳои маҳсус таҷҳизонидашуда забҳ кардани ҳайвонҳое, ки гирифтори ин ё он бемории сироятیان;

- манбаъи эпизоотӣ - марзи маҳдуд ё бино, ки дар он манбаи ангеаи сироят, омилҳои гузаронанда ва ҳайвоноти ба беморӣ гирифтورشаванда ҷойгиранд;

- маводи байторӣ - моддаҳои биологӣ, растанӣҳо, кимиявӣ, фармасевтӣ, барои сироятзудой (дезинфексиякунанда), дезинсексия, дератизатсия, ташхис, пешгирию табobati бемории ҳайвонот, инчунин асбобҳо, таҷҳизот, масолеҳ ва воситаҳои нақлиёти маҳсус;

- таркибҳои ирсӣ - нутфа, ҳуҷайратухм, ҷанини ҳайвонот, зочаи занбӯр, тухми бордоршудаи моҳӣ, тухми инкубатсионӣ, парвардаи ҳуҷайраҳо, маҳсулоти технологияи ирсӣю муҳандисӣ, маводи зотӣ гаметаҳо, зиготаҳо (пилла, кирми пилла, зоча);

- маҳсулоти растанӣ – маҳсулоте, ки барои ғизои одам ва ҳайвонот истифода мешавад;

- маҳсулоти ғӯштӣ - маҳсулоти саноатие, ки аз ғӯшти ҳайвонот барои истеъмоли одам ва ҳайвонот тайёр карда мешавад;

- маҳсулоти ҳайвонот - маҳсулоти истеъмоли ва саноатии аз он тайёршуда, инчунин ихроҷи ҳайвонот ва маҳсулоти саноатии аз он тайёршуда;

- маҷмӯи қорҳои вобаста бо маҳсулоти ҳайвонот – истеҳсол, таҳия, коркард ва фурӯши маҳсулоти ҳайвонот, дигар намуди интиқоли пулакӣ ё ройғони маҳсулоти ҳайвонот, содирот ва воридоти маҳсулоти ҳайвонот ё дигар фаъолият, ки дар натиҷаи он маҳсулоти ҳайвонот ба шахсони дигари машғул ё истеъмолкунанда дастрас карда мешавад;

- маҳсулоти ширӣ - маҳсулоти саноатие, ки аз шири ҳайвонот барои истеъмоли одам ва ҳайвонот тайёр карда мешавад;

- мониторинги эпизоотологӣ - низоми ҷамъоварии маълумот оид ба миқдори мавҷудияти бемориҳои ҳайвонот, сифати чорабиниҳои зиддиэпизоотӣ, беҳдошти байторӣ, зоогигиенӣ, инчунин сифат ва беҳатарию озӯқа, ҳӯроки ҳайвонот ва иловагӣҳои ҳӯроки ҳайвонот ба он иловашаванда бо мақсади сари вақт ошкор намудани мувофиқати он ба талабот ва стандартҳои муқарраргардида;

- муоинаи узвӣ (органолептикӣ) - арзёбии сифати маҳсулот бо ёрии узвҳои ҳис;

- нобудсозии ҳайвонот ва маҳсулоти он - қуштану сӯхтан ё ғӯрондани ҳайвонҳои гирифтори бемориҳои сироятӣ муайян, ки номгӯи онҳоро **мақомоти ваколатдор** муайян намудааст ва маҳсулоти

онҳо, ки омили сироятёбии ҳайвонот ва одам шуда метавонанд, инчунин маҳсулоти ҳайвоноти солим, ки ба талаботи беҳдошти байторӣ ҷавобгӯ намебошад; (**ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364**)

- нобудсозии дорувории байторӣ - сӯзонидани дорувории байтории ба стандарти давлатӣ номувофиқ ё мӯҳлати истифодааш ба охиrrрасида;

- маҳалли носолим - ҳудуде, ки дар он манбаъи эпизоотӣ муайян карда шудааст;

- нумӯяҳои (стимуляторҳои) биологӣ - ҳама гуна моддаҳои аз ҷиҳати биологӣ фаъоли табиӣ ва сунӣ;

- объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта - ҳайвонот, ҳуҷайраҳои ҷинсӣ ва ғайриҷинсӣ (соматикӣ) ҳайвонот, маҳсулоти ҳайвонот ва растаӣ, маводи байторӣ, ҳӯрок ва ҳӯроқиҳои ба он иловашаванда, микроорганизмҳо ва хайлҳои (штаммҳои) онҳо, асбобҳо, таҷҳизоти байторӣ, воситаҳои нақлиёт, зарфҳо, маводи борпечонӣ, ҳудуд, биноҳои парвариш, истеҳсол ва коркарди маҳсулоти ҳайвонот, бозорҳо, саллохонаҳо, амборҳои нигоҳдории маҳсулот ва ашёи хоми ҳайвонот, ки метавонанд омили гузаронидани ангеаҳои бемориҳои ҳайвонот бошанд, инчунин фаъолияти шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки бо парвариш, захиракунии, интиқол, нигоҳдорӣ, коркард, фуруш ва истифодаи объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта машғуланд;

- ташхисгоҳи муоинаи беҳдошти байторӣ - шахси ҳуқуқӣ ё воҳиди махсуси шахси ҳуқуқӣ, ки муоинаи беҳдошти байтории маҳсулоти ҳайвонотро дар бозорҳо ё ҷойҳои дигар амалӣ месозанд;

- партовҳои ҳайвонот - лоша ва маҳсулоти ҳайвонот, ки барои истеъмоли инсон нораво мебошанд;

- таҳқиқи (апробатсияи) маводи байторӣ - аз рӯи тартиби муқаррарнамудаи мақомоти ваколатдори давлатӣ дар соҳаи байторӣ таҳқиқ кардани маводи байторӣ дар шароити ташхисгоҳҳо ё шароити истеҳсоли бо мақсади муайян намудани хосиятҳои иммунобиологӣ, табобатӣ, захрнокӣ, самаранокии эпизоотологӣ, мавҷуд набудани оқибатҳои маводи байторӣ ва беҳатарии онҳо барои муқаррар намудани имконияти истифодабарӣ дар таҷрибаи байторӣ;

- ташхиси (экспертизаи) беҳдошти байторӣ - санчиши мутобиқати ҳайвонот, маҳсулот ва ашёи хоми онҳо ба меъёрҳои байторӣ бо роҳи гузаронидани маҷмӯи таҳқиқҳои узвӣ (органолептикӣ), биокимиявӣ, микробиологӣ, паразитологӣ, токсикологӣ ва радиологӣ;

- санчишҳои бақайдгирии маводи байторӣ - маҷмӯи усулҳое, ки бо тартиби муқаррарнамудаи **мақомоти ваколатдор** барои муайян намудани мутобиқати маводи байторӣ ба талаботи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода мешаванд; (**ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364**)

- сертификати байторӣ - ҳуҷҷати байналмилалӣ, ки **мақомоти ваколатдор** дар сарҳади давлатӣ ва нақлиёти тарафи содиркунанда оид ба мутобиқати моли содиршаванда ба талаботи мамлакати воридкунанда медиҳад ва дар он аз ҷиҳати беҳдошти байторӣ беҳатар будани бори таҳти назорати давлатии байторӣ ва солимии минтақа ё маҳалли истеҳсоли онро нишон медиҳад; (**ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364**)

- сертификати мутобиқат - ҳуҷҷати дар асоси қоидаҳои низоми сертификатсия додашуда, ки мутобиқати маҳсулоти сертификатсияшударо ба талаботи санадҳои меъёрӣ тасдиқ менамояд;

- сертификатонӣ - амале, ки мутобиқати маҳсулотро ба талаботи муқарраршуда тасдиқ менамояд;

- сироятзудой (дезинфексия) - барканор ё нобуд кардани ангеаҳои бемориҳои сироятӣ (паразитӣ) аз муҳити зист, бино, нақлиёт, ки бо тартиби муқаррарнамудаи мақомоти ваколатдори давлатӣ дар соҳаи байторӣ гузаронида мешавад;

- фаъолияти байторӣ - соҳаи фаъолияти шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки ба муҳофизати саломатии ҳайвонот, муҳофизати инсон аз бемориҳои барои ҳайвонот ва инсон умумӣ, гирифтани маҳсулоти аз ҷиҳати беҳдошти байторӣ хушсифати ҳайвонот равона шудааст;

- феҳристи давлатии маводи байторӣ - номгӯи аз тарафи **мақомоти ваколатдор** наشرшаванда оид ба маводи байторие, маълумот медиҳад, ки аз қайди давлатӣ гузашта, барои истеҳсол ворид ва истифода кардан дар Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷозат дода шудааст; (**ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364**)

- хайли (штамми) микроорганизм - насли аз ҷиҳати ирсӣ ягонаи микроорганизми намуди муайян, ки дорои шакл ва хислатҳои ба худ хоси биологӣ мебошад;

- ҳайвонот - ҳамаи ширхӯрон, паррандаҳо, ҳазандаҳо, обҳоиҳо, занбӯри асал, моҳӣ ва дигар ҳайвонот, ки дар шароити сунӣ нигоҳ дошта мешаванд ё дар табиат озодона зиндагӣ мекунад;

- ҳайвоноти хоҷагӣ - ҳайвонҳое, ки бо мақсади гирифтани маҳсулот ё насли онҳо парвариш карда мешаванд;

- ҳайвоноти хонагӣ - ҳайвонот ва паррандаҳое, ки бо мақсади ғайрихоҷагӣ дар хона нигоҳ дошта мешаванд;

- ҳуҷчатҳои байторӣ – ҳулосаи беҳдошти байторӣ, шаҳодатномаи байторӣ, сертификати байторӣ, маълумотномаи байторӣ, ки аз ҷониби нозирони давлатии байторӣ ба объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта дода мешаванд;

- чорабиниҳои байторӣ (кор ва хизматрасонӣ) - маҷмӯи қоидаҳои зиддиэпизоотӣ, беҳдошти байторӣ, ки барои пешгирии пайдоиш, паҳншавӣ ё барҳам додани бемориҳои ҳайвонот, аз ҷумла пешгирӣ, табобат ё ташҳиси онҳо, безараргардонӣ (бесироятгардонӣ), мусодира ва нобудсозии ҳайвоноти гирифтори бемориҳои сироятии барои ҳайвонот ва инсон хатарнок, таъмини бехатарии маҳсулоти ҳайвонот ва растанӣ, инчунин тадбирҳои нишонагузори ҳайвонот равона карда шудаанд;

- чорво (чорпоён) - гову гӯсола, говмеш, бузу гӯсфанд, аспу хар, шутур, кутос ва ғайраҳо;

- шаҳодатномаи байторӣ - ҳуҷчати якдафъаӣ, ки аз тарафи **мақомоти ваколатдор** дода, сикҳати ва эм карда шудани ҳайвонотро тасдиқ менамояд ё бори таҳти назорати байторӣ қарордошта аз ҷойҳои барои бемориҳои сироятӣ мусоид бароварда мешавад; **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

- шаҳодатномаи сифат ва бехатарии маҳсулоти ҳайвонот мавод ва маснуоти байторӣ - ҳуҷчате, ки дар он истеҳсолкунанда мутобикати сифат ва бехатарии ҳар гурӯҳи маҳсулоти ҳайвонот, мавод ва маснуоти байториро бо санадҳои меъёрии техникӣ тасдиқ мекунад;

- шиносномаи байторӣ - ҳуҷчате, ки шакли онро **мақомоти ваколатдор** муайян мекунад ва дар он соҳиб, намуд, чинс, ранг, сол, рақами (нишонаи) инфиродии ҳайвон, мӯҳлат ва хусусияти тадбирҳои байторӣ бо мақсади пешгирӣ, табобат ва ташҳиси бемориҳои ҳайвонот қайд карда мешаванд; **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

- эпизоотия - паҳншавии саросарии бемориҳои сироятии ҳайвонот дар як ё якчанд воҳидҳои марзиву маъмурӣ.

Моддаи 2. Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи байторӣ

Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи байторӣ ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз Қонуни мазкур, санадҳои дигари меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф намудааст, иборат мебошад. **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

Моддаи 3. Салоҳияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи байторӣ

Ба салоҳияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи байторӣ дохил мешаванд:

- муқаррар намудани сиёсати ягонаи давлатӣ дар соҳаи байторӣ;

- таҳия ва татбиқи барномаҳои давлатӣ дар соҳаи таъмини амнияти байторию санитарӣ ва муҳофизати аҳоли аз бемориҳои умумии ҳайвонот ва инсон;

- муқаррар намудани тартиби ҷуброни арзиши ҳайвонот ва маҳсулоти он, ки бинобар ба саломатии ҳайвонот ва инсон хатарнок будани онҳо аз тарафи мақомоти назорати давлатии байторӣ мусодира ва нобуд карда мешаванд;

- тасдиқ намудани Низомномаи **мақомоти ваколатдор**; **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

- таъин намудани сардори **мақомоти ваколатдор** (Сарнозири давлатии байторӣ, намоёндаи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Бюрои байналмилалӣ эпизоотӣ); **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

- таъсис ва тасдиқи Низомномаи «Фонди чорабиниҳои зиддиэпизоотӣ»;

- тасдиқи низомнома оид ба намунаи либоси хизмати шахсони мансабдор, ки назорати давлатии байториро амалӣ менамоянд;

- ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот дар соҳаи таъмини амнияти беҳдошти байторӣ;

- ташкили **мақомоти ваколатдор** дар соҳаи байтории Ҷумҳурии Тоҷикистон; **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

- пешбурди феҳристҳои давлатии маводи эҳтимолаан хатарноки кимиёвӣ, биологӣ ва радиоактивӣ, партовҳои истеҳсолӣ ва истеъмолӣ, инчунин навҳои алоҳидаи ҳӯроки ҳайвонот ва иловаҳои ҳӯроки ҳайвонот, ки бори аввал ба қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид карда мешаванд;

- таъмини ҳифзи қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон аз бемориҳои сироятии ҳайвонот;

- қорӣ ва бекор кардани тадбирҳои маҳдудкунанда (карантинӣ) дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- чорӣ ва бекор кардани назорати байторию карантинӣ дар нуқтаҳои гузаргоҳҳои сарҳади давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- **тасдиқ намудани қоида ва талаботи ягона оид ба бехатарии биологӣ ва муҳофизати байторию биологӣ; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

- **таҳия ва тасдиқи консенсияҳо ва низоми арзёбии идоракунии таҳдид; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

- ба роҳ мондани ҳамкории байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва бастанӣ шартномаҳои байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи таъмини амнияти эпизоотологӣ;

- амалӣ намудани салоҳиятҳои дигаре, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян намудааст.

Моддаи 4. Ваколатҳои мақоми ваколатдор

(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

Ба ваколатҳои **мақоми ваколатдори** Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд - мақомоти ваколатдор) дохил мешаванд: **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

- **тасдиқ ва пешбурди** феҳристҳои давлатӣ ва аккредитатсияи шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки ҳайвонот, маҳсулоти он, ҳўрок ва иловаҳои ҳўроки ҳайвонотро ба қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид месозанд;

- татбиқи сиёсати ягонаи давлатӣ дар соҳаи байторӣ;

- таҳия, тасдиқ ва пешниҳод намудани қоида ва меъёрҳои ягонаи беҳдошти байторӣ, санадҳои меъёрии ҳуқуқии соҳаи байторӣ дар асоси қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ;

- тасдиқи тартиби амалӣ намудани интиқоли борҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- **таҳияи қоида ва талаботи ягона оид ба бехатарии биологӣ ва муҳофизати байторию биологӣ; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

- **гузаронидани чорабиниҳо оид ба насти кардани хатари ангеаҳои биологӣ ё захрҳои онҳо ба сифати силоҳи биологӣ дар якҷоягӣ бо мақомоти ваколатдор; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

- **гузаронидани таҳлилҳо оид ба истифодаи дастовардҳои илмҳои биологӣ дар соҳаи байторӣ; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

- тасдиқи тартиби гузаронидани аттестатсияи беҳдошти байторӣ ва гирифтани иҷозати беҳдошти байторӣ барои содироти ғўшт ва маҳсулоти ғўштӣ, шир ва маҳсулоти ширӣ, аз Ҷумҳурии Тоҷикистон ва воридоти чунин маҳсулот ба Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- тасдиқи талаботи беҳдошти байтории шароити нигоҳдорӣ ва коркарди ғўшту маҳсулоти ғўштӣ, шир ва маҳсулоти ширӣ, моҳию маҳсулоти моҳигӣ ва тухм **ва маҳсулоти занбўри асал;**

- тасдиқи низомномаи озмоишгоҳҳои беҳдошти байторӣ;

- тасдиқи қоидаҳои нишонагузорӣ, шиносномадиҳӣ ва шакли шиносномаи инфиродии ҳайвонот;

- ҳифзи аҳоли аз бемориҳои умумии ҳайвонот ва инсон;

- тасдиқи тартиби усулҳои гузаронидани санҷиши беҳдошти байторӣ;

- тасдиқи тартиби пешниҳоди ҳисоботи омории байторӣ;

- **ҳифзи қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон аз воридшавӣ ва паҳншавии барангезандаҳои бемориҳои карантинии ҳайвонот аз қаламрави давлатҳои дигар ё минтақаҳои карантинӣ;**

- баъд аз гузаштани санҷиши муайян ва бақайдгирии давлатӣ додани иҷозат барои воридоти маҳсулоте, ки дорои нумўяҳои биологӣ, антибиотикҳо, маводи гормонии барои суръатбахшӣ ба нумў ва афзоиши маҳсулнокии ҳайвонот истифодашаванда буда, радиатсияи баланд дорад ва чиҳати ирсӣ дигаргун (модификация) карда шудааст; **(ҚҶТ аз 03.07.2012с., №854)**

- назорати бехатарии беҳдошти байтории истеҳсол, коркард, нигоҳдорӣ, интиқол ва фурӯши объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта;

- **татбиқи консенсияҳо ва низоми арзёбии идоракунии таҳдидҳо дар соҳаи байторӣ; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

- таҳия ва тасдиқ намудани тартиб ва назорати қойивазкунӣ, содирот ва воридоти объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта;

- ташҳиси беҳдошти байтории маҳсулоти ҳайвонот, инчунин маҳсулоти растанӣ бо мақсади таъмини назорати давлатии сифат ва бехатарии онҳо;

- ташкили санҷиш (апробатсия), назорати маводи байторӣ, ҳўрок ва ҳўрокиҳои ба он иловашаванда, санҷишҳои бақайдгирифташудаи онҳо, инчунин пешбурди Феҳристи давлатии маводи байторӣ;

- таҳия, тасдиқ ва пешниҳоди барномаҳои мақсаднок оид ба пешгирӣ кардан ва барҳам додани бемориҳои сироятии ҳайвонот;
- ташкил ва гузаронидани мониторинги эпизоотологии бемориҳои ҳайвонот, аз ҷумла ҳайвоноти ваҳшӣ;
- ташкили хариди давлатӣ, нигоҳдорӣ, интиқол ва истифодаи давлатии маводи байторӣ бо тартиби муқаррарнамудаи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- таҳия ва пешниҳоди барномаҳои ҷумҳуриявӣ оид ба таълим додани мутахассисони соҳаи байторӣ, истеҳсоли доруворӣ барои ташхис, пешгирӣ ва табобати ҳайвонот, ташкили корҳои тадқиқоти илмӣ оид ба масъалаҳои байторӣ;
- назорати риояи санадҳои меъёрии ҳуқуқии соҳаи байторӣ аз тарафи мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва шахсони мансабдор, корхонаю муассисаҳо, дигар ташкилотҳо ва субъектҳои фаъолияти хоҷагидорӣ, новобаста ба тобеият ва шакли моликият, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, ташкилотҳои байналмилалӣ, шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳрвандони хориҷӣ ва шахсони бешаҳрванд, соҳибони ҳайвонот, маҳсулоти ҳайвонот, инчунин маҳсулоти растанӣ;
- ташкил ва гузаронидани корҳои тарғиботию фаҳмондадиҳии байторӣ дар байни аҳоли;
- иштирок дар кори комиссияҳои давлатӣ оид ба қабул ва истифодаи иншооти чорводорӣ ва корхонаҳои истеҳсоли захира (забҳ) кардани ҳайвонот, коркарди маҳсулоти ҳайвонот;
- ташкил ва назорати нишонагузорӣ, бақайдгирии ҳайвонҳои хоҷагӣ ва хонагӣ, интиқоли ҳайвонот ва маҳсулоти ҳайвонот;
- бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон намоёндагӣ кардани Ҷумҳурии Тоҷикистон дар созмонҳои байналмилалӣ соҳаи байторӣ, инчунин ташкили ҳамкорӣ бо онҳо;
- додани супориш барои ҳатман гузаронидани чораҳои зиддиэпизоотӣ ва беҳдошти байторӣ ба ҳамаи объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта новобаста ба шакли моликият;
- андешидани чораҳо дар ҳолати мавҷуд будани бемориҳои гузаранда барои нобуд кардани ҳайвонот, несту нобуд ё безаргардонии маҳсулоти ҳайвонот, коркарди маҳсус ё чун партов истифода намудани он ва муайян намудани тартиби аз ҳисоби буҷети давлатӣ ё ширкатҳои сугуртавӣ ҷуброн намудани зиёни ба соҳибмӯлк расида;
- боздоштани фуруш, инчунин коркарди маҳсулоти ҳайвонот ва растаниро, ки ба талаботи беҳдошти байторӣ мувофиқат намекунад, воситаҳои муҳофизат, ташхис, табобати ҳайвонот, иловаҳои ҳуҷуки ҳайвоноти ба талаботи сифат номутобикро то бартараф кардани камбудӣҳо ва вайронкунии қонунгузорӣ бо пешниҳод намудани даъво ба суд;
- боздоштан ва ба суд пешниҳод намудани даъво дар ҳолати ба шиносномаи худ номутобик будани хайли (штамми) микроорганизм, риоя накардани речаи нигоҳдории микроорганизмҳо дар ташхисгоҳҳои байторӣ, пажӯҳишгоҳҳои илмӣ тадқиқотӣ ва корхонаҳои коркарди маҳсулоти ҳайвонот;
- дар мавриди риоя накардани қонунгузории байторӣ нашр кардани дастуру амрномаҳо ва қабул намудани қарорҳои дахлдор оид ба ислоҳи онҳо;
- маҳдуд кардан, муваққатан боздоштан ё манъ намудан ва ба суд пешниҳод намудани даъво оид ба фаъолияти корхонаю муассисаҳо, дигар ташкилотҳо ва объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта дар ҳолати вайрон шудани меъёрҳои беҳдошти байторӣ ва қоидаҳо, ки метавонанд боиси таҳдиди ҳаёт ва саломатии инсон ё сабабгори дигар оқибатҳои вазнин шаванд;
- бо тартиби муқаррарнамудаи мақомоти ваколатдор ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ намудани тартиби қорӣ кардани (бекор кардани) карантин дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳудудҳои дахлдори ноҳияҳо, шаҳрҳо, дар объектҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар намудҳои фаъолият, дар гузаргоҳҳои сарҳади давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, шартҳои татбиқи карантин, дигар чорабиниҳои маҳдудкунандаи беҳдошти байторӣ ва номгуӣ бемориҳои сироятии ҳайвонот, ки боиси қорӣ намудани карантин, мусодираи ҳайвонот ва ё маҳсулоти он мегардад;
- ба вазифа таъин ва аз вазифа озод кардани роҳбарони ташкилотҳои тобеи *мақоми ваколатдор*, мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон; (**ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364**)
- таъин намудани ҷазои маъмурӣ;
- амалӣ намудани дигар ваколатҳое, ки санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян намунааст.

БОБИ 2. ТАНЗИМИ ДАВЛАТИИ СОҲАИ БАЙТОРӢ

Моддаи 5. Принципҳои асосии сиёсати давлатӣ дар соҳаи байторӣ

1. Сиёсати давлатӣ дар соҳаи байторӣ аз тарафи *мақоми ваколатдор* амалӣ гардонида мешавад. **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**
2. Сиёсати давлатӣ дар соҳаи байторӣ ба принципҳои зерин асос меёбад:
 - таъмини мустақилияти назорати давлатии байторӣ;
 - иҷрои ҳатмии санадҳои меъёрии ҳуқуқии аз тарафи *мақоми ваколатдор* қабулгардида барои ҳамаи мақомоти давлатӣ, корхонаю муассисаҳо, дигар ташкилотҳо, новобаста ба тобеияти идоравии онҳо, шакли моликият, шахсони мансабдор, шаҳрвандон ва шахсони бешаҳраванд; **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**
 - таъмини назорати давлатии байторӣ ҳангоми истеҳсол, нигоҳдорӣ, коркард ва савдои объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта;
 - таъмини назорати давлатии байторӣ ҳангоми интиқоли борҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта бо нақлиёти заминӣ, ҳавоӣ ва роҳи оҳан;
 - дастгирии чорабиниҳо доир ба рушди соҳаи байтории давлатӣ ва ҳадамоти хусусӣ;
 - таъмини *мақоми ваколатдор* бо захираҳои дахлдори молиявӣ; **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**
 - риояи ягонагии манфиатҳои давлат, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар соҳаи байторӣ;
 - бо тартиби муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷуброн кардани арзиши ҳайвонот ва маҳсулоти он, ки бинобар ба саломатии ҳайвонот ва инсон хатарнок будани онҳо аз тарафи мақомоти назорати давлатии байторӣ мусодира ва нобуд карда мешаванд;
 - бо пешниҳоди мақомоти ваколатдор тасдиқ намудани номгуӣ бемориҳои сироятии ҳайвонот, ки пешгирӣ, ташхис ва нобудсозии онҳо аз ҳисоби маблағи бучети ҷумҳуриявӣ амалӣ гардонида мешаванд;
 - ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот дар соҳаи байторӣ;
 - дастгирии давлатии таҳқиқоти илмӣ дар соҳаи таҳияи усулҳои нави ташхис, пешгирӣ ва табobati бемориҳои ҳайвонот;
 - таъмини шаффофият ҳангоми таҳия, қабул ва амалисозии чорабиниҳои беҳдошти байторӣ;
 - рушди ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи байторӣ.
 - *таъмини муътадили арзёбӣ, идоракунии ва огоҳкунии аз таҳдид, назорати бартараф, ихтисор ва кам намудани таҳдид; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)*
 - *таъмини талаботи бехатарии биологӣ дар соҳаи байторӣ тавассути қабули санадҳои меъёрии ҳуқуқии дахлдор. (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)*

Моддаи 6. Таҳия ва қабули чорабиниҳои беҳдошти байторӣ

1. Тадбирҳои беҳдошти байторӣ дар ҳолатҳои зерин таҳия ва қабул мегарданд:
 - дар доираи зарурати ҳифзи ҳаёт ва саломатии инсон ва ҳайвонот;
 - бо дар назардошти замина ва нишондодҳои илмӣ мавҷуда, стандартҳо, дастурамалҳо ва тавсияҳои байналмилалӣ;
 - дар асоси арзёбии таҳдид ба ҳаёт ва саломатии ҳайвонот ва инсон, ки мутобиқи тарзу равишҳои созмонҳои байналмилалӣ соҳавӣ амалӣ карда мешаванд;
 - бо мақсади роҳ надодан ба таъбири худсарона ё беасоси байни мамлакатҳои шароиташон якхела ё монанд, аз ҷумла таъбири байни ҳудудҳои минтақавӣ ва бахшҳои истеҳсолоти чорводорӣ дохилӣ ва ҳудудҳои минтақавӣ бахшҳои истеҳсолоти чорводорӣ дигар мамлакатҳо.
2. Ҳангоми арзёбии таҳдид ба ҳаёт ва саломатии ҳайвонот ва инсон дар раванди таҳия ва қабул кардани чорабиниҳои беҳдошти байторӣ мақомоти ваколатдор нуктаҳои зеринро бояд ба назар гирад:
 - нишондодҳои илмӣ, раванд ва усулҳои истеҳсолот, назорат, интиҳоб ва санҷиши намунаҳо, мавҷудияти бемориҳои хоса, мавҷудияти минтақаҳои аз бемории сироятӣ озод ё минтақасохе (ноҳиясохе), ки сатҳи бемориҳои сироятиашон паст аст, шароити дахлдори муҳити атроф, тадбирҳои карантинӣ ва дигар тадбирҳо;
 - нишондодҳои иқтисодӣ, аз ҷумла муайян намудани талафоти истеҳсолот ва савдо дар ҳолати воридашавӣ (пайдошавӣ), решагирӣ ва паҳншавии бемориҳои сироятӣ;
 - ҳароҷоти назорат ва нобудсозии бемориҳои сироятӣ;
 - самаранокӣ ва арзиши чораҳои дигари кам кардани хатар.
3. Ҳангоми мавҷудияти далелҳои кофӣ илмӣ барои арзёбии объективии таҳдид ё дар вазъиятҳои фавқулодда мақомоти ваколатдор ҳуқуқ дорад дар асоси нишондодҳои мавҷуда, аз ҷумла нишондодҳои

созмонҳои байналмилалӣ соҳавӣ ва маълумот оид ба тадбирҳои беҳдошти байтории дигар мамлакатҳо тадбирҳои муваққатӣ беҳдошти байториро қабул намояд.

4. Тадбирҳои беҳдошти байтории қабулшаванда бояд ба шароити беҳдошти байторӣ минтақае, ки мол истеҳсол шудааст ва бояд таҳти экспертизаи беҳдошти байторӣ қарор дода шавад ё ба шароити минтақае, ки он таъин шудааст, мутобиқат кунанд. Дар рафти арзёбии шароити беҳдошти байторӣ мақомоти ваколатдор инчунин бояд ҳолати саломатии ҳайвонотро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар мамлақати содироткунанда, мавҷудияти беморӣ, нақшаҳои миллии назорат ва решақансоии бемориҳо, мавҷудияти минтақаҳои аз беморӣ озод ё сатҳи пасти беморӣ дошта, инчунин меъёрҳо ва принципҳои дастурии созмонҳои байналмилалӣ соҳавӣ дахлдорро ба назар гирад.

5. Тадбирҳои беҳдошти байтории қабулгардида сатҳи баландтари ҳифзи ҳаёт ва саломатии ҳайвонот ва инсонро нисбат ба сатҳе, ки аз истифодаи тадбирҳо дар асоси стандартҳо, дастурамалҳо ва тавсияҳои байналмилалӣ ба даст меоянд, метавонанд таъмин намоянд, агар он ба таври илмӣ асоснок карда шуда ё ба ин сатҳи муҳофизат мувофиқ бошад.

6. Ҳангоми қабули тадбирҳои беҳдошти байторӣ, аз ҷумла табирҳои муваққатие, ки дар ҳолатҳои фавқуллода қабул карда мешаванд, **мақоми ваколатдор** бояд нишондодҳои нави илмиро ба инобат гирад. (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

Моддаи 7. Тадбирҳои беҳдошти байторӣ дар сурати мавҷуд набудани стандартҳо, дастурамалҳо ва тавсияҳои байналмилалӣ

1. Агар стандартҳои байналмилалӣ, дастурамалҳо ва тавсияҳо мавҷуд набоянд ё тадбири беҳдошти байторӣ ба стандартҳо, дастурамалҳо ва тавсияҳои байналмилалӣ мутобиқат накунад ва ё агар чунин тадбир ба савдо таъсири назаррас расонида тавонад, мақомоти ваколатдори бояд:

- дар бораи нияти тадбири тадбирҳо дар марҳилаи аввали таҳияи он огоҳинома нашр намояд;

- мутобиқи санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ ба тарафҳои манфиатдор оид ба молҳое, ки нисбат ба онҳо ин тадбир истифода бурда мешавад иттилоъ диҳад ва қабул кардани тадбири пешниҳодшавандаро **дар асоси таҳлили таҳдид** асоснок кунад; (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

- мутобиқи санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ ва бо дархости мақомоти ваколатдори дигар мамлакатҳо матни санади меъёрии ҳуқуқии амаликунандаи тадбири пешниҳодшавандаро бо нишон додани фарқият аз стандартҳо, дастурамалу тавсияҳои байналмилалӣ дастрас намояд;

- барои пешниҳоди мулоҳизот мўҳлати ниҳой муқаррар кунад ва бо дархости тарафҳои манфиатдор машварат гузаронад.

2. Огоҳинома оид ба молҳо, ки нисбат ба онҳо тадбир амалӣ карда мешавад ва асосноккунии тадбири пешниҳодшаванда бояд ақаллан 75 рӯз пеш аз оғози қабули амалиёт дастрас карда шаванд.

Моддаи 8. Пешниҳоди иттилоот

Мақомоти ваколатдор тавассути маркази ягонаи иттилоотӣ бояд иттилоот, ҳуҷжатҳо ва маълумотро мутобиқи санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ оид ба масъалаҳои зерин пешниҳод намояд:

- тадбирҳои беҳдошти байтории пешниҳод ва қабулгардида;

- тадбирҳои назоратӣ, муоинавӣ, сертификатсияи маҳсулот ва амалиёти карантинӣ;

- амалиёти арзёбии хатар ва усулҳои муайян кардани сатҳи зарурии ҳифзи саломатии ҳайвонот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- узвият ва иштирок дар машваратҳои байналмилалӣ ва минтақавӣ, низоми ҳифз кардани саломатии ҳайвонот, мавҷудият ва мўҳтавои санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ дутарафа ва бисёртарафа.

Моддаи 9. Судмандии тадбирҳои беҳдошти байторӣ

1. Тадбирҳои беҳдошти байтории дар мамлакатҳои дигар қабулгардида ба тадбирҳои дар Ҷумҳурии Тоҷикистон амалкунанда судманд ҳисобида мешаванд ба шарте, ки мақомоти ваколатдор муайян кунад, ки тадбирҳои дар мамлақати дигар амалкунанда ҳаёт ва саломатии ҳайвонот ва одамонро ба андозаи баробар ё аз сатҳи кунунии Ҷумҳурии Тоҷикистон баландтар ҳифз мекунад.

2. Қарор оид ба эътироф кардани судмандии тадбирҳои беҳдошти байторӣ бояд нашр карда шавад.

Моддаи 10. Стандартҳои байторӣ

(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

1. **Стандартҳои байторӣ** бо тартиби муайяннамудаи мақомоти ваколатдор, инчунин стандартҳои байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф намудааст, муқаррар карда мешаванд ва барои муассисаҳои байторӣ, шахсони воқеӣ ва **ҳуқуқӣ** дар тамоми қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳатмӣ мебошанд. (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

2. Риоя накардани **стандартҳои байторӣ** аз тарафи субъектҳои фаъолияти байторӣ метавонад барои ба ҷавобгарии маъмурӣ ва ҷиноятӣ кашидан, боздоштани фаъолияти онҳо дар соҳаи байторӣ ё бекор кардани иҷозатнома барои фаъолият дар соҳаи байторӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон асос гардад. (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

3. **Назорати риояи стандартҳои байторӣ аз тарафи мақоми ваколатдор амалӣ мегардад.** (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

Моддаи 11. Сохтори идоравии беҳдошти байторӣ

1. Вазорату идораҳо, корхонаю муассисаҳо ва дигар ташкилотҳое, ки фаъолияти онҳо бо нигоҳдорӣ ва парвариши ҳайвонот, ҳифз ва фурӯши маҳсулоти он, хӯрок ва доруворӣ барои ташхис, пешгирӣ ва табobati ҳайвонот алоқаманд мебошанд, метавонанд аз ҳисоби воситаҳои худӣ бе истифодаи маблағи бучети давлатӣ сохтори истеҳсолии байторӣ дошта бошанд. Тартиби таъсис ва сохтори он аз тарафи мақомоти зикршудаи идоравӣ муайян карда мешавад.

2. Сохтори идоравии беҳдошти байторӣ фаъолияти худро таҳти роҳбарии методии мақомоти ваколатдор амалӣ мегардонад.

Моддаи 12. Иҷозат додан барои фаъолияти хусусии байторӣ

1. Фаъолияти хусусии байторӣ дар асоси иҷозатнома сурат мегирад.

2. Иҷозатнома барои фаъолияти хусусии байторӣ бо тартиби муқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи иҷозатномадиҳӣ ба баъзе намудҳои фаъолият» дода мешавад.

БОБИ 3. НАЗОРАТИ ДАВЛАТИИ БАЙТОРӢ

Моддаи 13. Назорати давлатии байторӣ

1. Назорати давлатии байториро мақомоти ваколатдор амалӣ мегардонад.

2. Назорати давлатии байторӣ вазиғаҳои зеринро дар бар мегирад:

- назорати риояи қонунгузори байторӣ аз тарафи шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ;
- назорати объектҳо ва борҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта;
- назорати гузаронидани чорабиниҳои ташкилию хочагидорӣ ва байторию пешгирикунанда дар объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта аз тарафи шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ;
- назорат намудани истеҳсол, нигоҳдорӣ, коркард ва фурӯши маҳсулоти ҳайвонот, ашёи хоми ҳайвонот ва растаниҳо, воситаҳои пешгирӣ, ташхису табobati бемориҳои ҳайвонот, хӯрок ва хӯрокиҳои ба он иловашаванда бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори байтории Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- назорати интиқоли борҳои таҳти назорати байторӣ қарордошта бо нақлиёти заминӣ, ҳавоӣ ва роҳи оҳан;
- назорати ба талаботи беҳдошти байторӣ мутобиқ будани сохтмон, таъмири биноҳои чорводорӣ, корхонаҳои коркарди гӯшту шир, дӯкон, анборҳо ва дигар объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта;
- назорати риояи речаи нигоҳдории микроорганизмҳо дар ташхисгоҳҳои байторӣ, пажӯҳишгоҳҳои тадқиқоти илмӣ ва корхонаҳои коркарди маҳсулот ва ашёи хоми ҳайвонот;
- назорати шароити ташкили харидан, нигоҳ доштан, интиқол додан (расонидан) ва истифода кардани маводи байторӣ, ки аз ҳисоби маблағи бучети давлатӣ харидорӣ мешаванд, бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- назорати нигоҳдорӣ ва истифодаи захираҳои ҷумҳуриявии доруи маводи байторӣ;
- назорати роҳҳои чорвогузар, ҳудуди чарогоҳҳо, ҷойҳои обхӯрии ҳайвонот, қоида ва шаклҳои нишонагузори онҳо;
- назорати чорабиниҳои байторӣ оид ба ҳифзи ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ворид ва паҳншавии ангеаҳои бемориҳои ҳайвонот, аз ҷумла бемориҳои номаълум (экзотикӣ) аз кишварҳои дигар;
- назорати пеш бурдани ҳисоботи бақайдгирӣ ва ҳисоботдиҳии байторӣ, инчунин мутобиқи қонунгузори байтории Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод намудани онҳо.

Моддаи 14. Принципҳои муоина ва назорати давлатии байторӣ

1. Амалиёти муоина ва назорати давлатии байторӣ бояд ба таври зерин иҷро карда шаванд:

- фавран, бе кашолкорӣ ва таъбири (дискриминатсия) нисбати молҳои воридшаванда ва молҳои ба ҳамин монанди маҳсулоти ватанӣ;

- дар асоси далелҳо, *натиҷаҳои таҳлили таҳдид* ва иттилооте, ки барои гузаронидани амалиёт зарур мебошанд; (**ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364**)

- ҳангоми огоҳ кардани дархосткунанда оид ба мӯҳлати ба охир расидани амал, норасоии дар дархост ҷойдошта, марҳила ва натиҷаҳои истеҳсолот;

- ба тарзе, ки ҳифзи сирри иттилоотӣ таъмин гардад;

- бо роҳи гирифтани намунаҳо ҷошнӣ ба миқдоре, ки барои гузаронидани амалиёти назорат ва сертификатсия зарур мебошад.

2. Агар баъди муоина ва ё назорати давлатии байторӣ дар таснифоти маҳсулот тағйироте ошкор гардад, амалиёти муоина ва ё назорати маҳсулоти тағйирдодашуда дар ҳолати зарурат иҷро карда мешавад, то ки ба талаботи дахлдор ҷавобгӯ будани маҳсулот новобаста ба тағйирёбӣ муайян гардад.

Моддаи 15. Назорати давлатии байторӣ дар сарҳади давлатӣ ва нақлиёт

1. Мақомоти назорати давлатии байторӣ дар сарҳади давлатӣ ва нақлиёт таъсис дода мешавад ва бо мақсади пешгирӣ ва паҳншавии ба қаламрави ҷумҳурӣ ворид шудани бемориҳои сирояткунандаи ҳайвонот, бемориҳои барои ҳайвонот ва инсон умумӣ, инчунин маҳсулоти ҳайвонот ва растанӣ, ки ба талаботи байтории санитарии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ нест, фаъолият мекунад.

2. Ҷойҳои кории мақомоти назорати давлатии байторӣ дар сарҳади давлатӣ ва нақлиёт дар минтақаи ягонаи гумрукӣ ҷойгир карда мешавад.

3. Ба гузаронидани борҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта аз сарҳади гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон баъди санҷиши мутобикати борҳо ба ҳуҷҷатҳои байтории бо онҳо ҳамроҳбуда иҷозат дода мешавад. Дар ҳолатҳои зарурӣ ҷошнӣ ё намунаи борҳо барои таҳлили озмоишӣ гирифта мешавад.

4. Расмигардонии гумрукии борҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта танҳо баъди аз назорат гузаштани онҳо анҷом дода мешавад.

5. Ба ворид намудан ё аз қаламрави ҷумҳурӣ гузаронидани борҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта аз кишварҳои аз ҷиҳати эпизоотӣ солим дар ҳолати риояи қоида ва талаботи байторӣ, ки мақомоти ваколатдор тасдиқ намудааст, иҷозат дода мешавад.

6. Воситаҳои нақлиёт, ки ба Ҷумҳурии Тоҷикистон аз мамлакатҳои аз ҷиҳати эпизоотӣ носолим ворид мешаванд, бо тартиб ва қоидаҳои муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи байторӣ, бояд ҳатман сироятзудой (дезинфексия) карда шаванд.

7. Нозирони байтории постгоҳҳои назорати байторӣ дар сарҳади давлатӣ ва нақлиёт ҳангоми иҷрои вазифаҳои хизматӣ либоси махсуси нишони байторидошта мепӯшанд.

8. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки фаъолияти онҳо бо ворид намудани борҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта алоқаманд аст, ӯҳдадоранд, ки ба шӯъбаҳо ва дигар ташкилотҳои назорати давлатии байторӣ дар сарҳади давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва нақлиёт хароҷоти гузаронидани таҳлили беҳдошти байторӣ ва сироятзудоиро бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон пардохт намоянд.

Моддаи 16. Назорати давлатии байторӣ ҳангоми интиқоли объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. Объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта ҳангоми интиқол дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд ҳатман таҳти назорати давлатии байторӣ бошанд.

2. Назорати давлатии байтории объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта ҳангоми интиқол, бор кардан ва фурувардан аз тарафи нозирони давлатии байтории ҳудуде, ки дар он мол бор карда ва фуруварда мешавад, инчунин ҳудудҳое, ки ҳатсайри интиқол мегузарад, амалӣ карда мешавад.

3. Ҳатсайрҳои интиқоли ҳайвоноти ҳоҷатӣ (роҳҳои чорвогузар) аз тарафи мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар мувофиқа бо сарнозирони давлатии байтории ҳудуди маъмурии дахлдор **бо дарназоздошти вазъи эпизоотии маҳал** муайян карда мешаванд. (**ҚҶТ аз 03.07.2012с., №854**)

4. Интиқоли ҳайвонот бе шаҳодатномаи байторӣ, рақами инфиродӣ ё шиносномаи байторӣ манъ аст.

Моддаи 17. Назорати давлатии байторӣ дар нуқтаҳои фурӯш

1. Назорати давлатии байторӣ дар бозорҳо ва дигар ҷойҳо, ки фурӯши ҳайвонот, маҳсулоти ҳайвонот ва растанӣ ба роҳ монда шудааст, ҳатмӣ мебошад.

2. Ба фурӯши объектҳо ва борҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта, ки ба қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид карда шудааст, **интиҳобан ҳангоми шубҳа пайдо кардан ба сифати он** баъди аз ташҳиси байторӣ ё беҳдошти байторӣ гузаштан ва гирифтани сертификати дахлдор аз **мақоми ваколатдори** шаҳр ё ноҳияе, ки дар он ҷо бори мазкур ба фурӯш меравад, иҷозат дода мешавад. **(ҚҶТ аз 03.07.2012с., №854; ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

3. Маҳсулот баъди пешниҳоди ҳуҷҷати тасдиқкунандаи шахсияти молик ва мутобиқати он бо ҳуҷҷатҳои байтории ҳамроҳбуда барои ташҳис қабул карда мешавад.

4. Озмоишгоҳҳои давлатии ташҳиси беҳдошти байторӣ дар бозорҳо барои мўҳрзании гўшт ва дигар маҳсулоти ҳайвоноту паррандаи забҳшуда бояд мўҳркоғазии нишондиҳандаи сифати маҳсулот, дафтари бақайдгирӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо дошта бошанд.

5. Озмоишгоҳи давлатии ташҳиси беҳдошти байторӣ ҳуқуқ дорад:

- ҳайвонот, маҳсулоти он ва маҳсулоти растаниро муоина кунад;
- ҳайвонот, маҳсулоти он ва маҳсулоти растании барои саломатии ҳайвонот ва инсон хатарнокро мутобиқи Қонуни мазкур аз фурӯш боздорад, мусодира ва нобуд кунад ё барои коркарди махсус фиристонад;

- мутобиқати борҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордоштаро бо меъёрҳои байторӣ муайян карда, санади ташҳис диҳад;

- безараргардонӣ (бесироятгардонӣ), коркард ё нобуд кардани маҳсулот ва борҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордоштаро, ки ба талаботи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгў нестанд, ташкил кунад.

6. Тартиби гузаронидани ташҳиси беҳдошти байторӣ, аз фурӯш боздоштан, мусодира ва нобуд кардан ё барои коркарди махсус фиристодани маҳсулот ва борҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордоштаи хатарнокро **мақоми ваколатдор** муайян мекунад. **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

7. Фурӯши хўроквории истеҳсоли ғайрисаноатӣ дар бозорҳо танҳо баъди ташҳиси беҳдошти байторӣ дар ташҳисгоҳҳои ваколатдор ва аз тарафи фурӯшандагон гирифтани хулосаи мақомоти назорати давлатии байторӣ дар бозорҳо, ки мутобиқати чунин хўроквориро бо қоидаю меъёрҳои байторӣ тасдиқ мекунад, иҷозат дода мешавад.

8. Фурӯши маҳсулоти ҳайвонот ё растанӣ дар ҷойҳое, ки барои ин амал ҷудо нашудааст ё аз ташҳиси беҳдошти байторӣ нагузаштааст, манъ аст. Дар ҳолати риоя нашудани ин талабот маҳсулоти ҳайвонот ё маҳсулоти растанӣ бо тартиби муайяннамудаи Қонуни мазкур мусодира ва нобуд карда ё барои коркарди махсус фиристода мешавад.

9. Шахсони масъули нуқтаҳои савдо барои иҷозат додан ба фурӯши маҳсулоти аз ташҳиси беҳдошти байторӣ нагузашта ҷавобгар мебошанд.

10. Фурӯши ҳайвонот бе шаҳодатномаи байторӣ, рақами инфиродӣ ё шиносномаи байторӣ манъ аст.

Моддаи 18. Назорати давлатии байторӣ ҳангоми шикори сайд

Ташкилотҳои шикорӣ вазифадоранд, ки барои коркарди сайд мутобиқи талаботи беҳдошти байторӣ майдончаҳои махсус таҷҳизонад ва ташҳиси беҳдошти байтории сайдро, ки дар хўрок истифода мешавад, таъмин намоянд.

Моддаи 19. Ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои нозирони давлатии байторӣ

1. Нозирони давлатии байторӣ дар фаъолияти худ мустақил буда, талаботи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистонро ба роҳбарӣ мегиранд.

2. Нозирони давлатии байторӣ ҳуқуқ доранд:

- ба объектҳои таҳти назоратбудаи ҳудуди дахлдор бе мамониат дароянд (бо пешниҳоди шаҳодатномаи хизматӣ) ва барои муайян кардани ҳолати эпизоотӣ, ошкор намудани сабабҳои бемории ҳайвонот, муайян кардани сифати беҳдошти байтории маҳсулоти ҳайвонот маълумоти зарурӣ гиранд.

3. Сарнозири давлатии байтории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар баробари ҳуқуқи ваколатҳои пешбинишудаи Қонуни мазкур, дар ҳолатҳои мустасно метавонад ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таклифи пешниҳодҳои дахлдор ирсол намояд.

4. Ба ваколати Сарнозири давлатии байтории Ҷумҳурии Тоҷикистон ва муовини ӯ дохил мешаванд:

- ташкил ва амалӣ кардани назорати давлатии байторӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- интишори санадҳои иҷроашон ҳатмӣ бо мақсади амалӣ сохтани назорати давлатии байторӣ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- дигар ваколатҳое, ки ба қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳолиф нестанд.

5. Шахсони мансабдор, ки назорати давлатии байториро амалӣ мегардонанд, бо либоси махсуси хизматии дорои нишони фарқкунанда таъмин карда мешаванд.

Моддаи 20. Ҳифзи иҷтимоӣ ва ҳуқуқи кормандони байторӣ

1. Кормандони соҳаи байторӣ дар ҳолатҳои маъҷубӣ ё бемории касбӣ, ки ҳангоми иҷрои вазифаҳои хизматӣ, мубориза бо бемориҳои сирояткунанда ва ҳангоми муомилаи бевосита бо ҳайвонот гирифта мешаванд, суғуртаи ҳатмии давлатӣ карда мешаванд.

2. Мутахассисони байторӣ барои иҷрои вазифаҳои хизматӣ бо воситаҳои нақлиёти махсуси хизматӣ таъмин карда мешаванд.

3. Дар давоми кор дар манбаъҳои бемориҳои сироятии ҳайвоноти мубталои бемориҳои сирояткунанда маоши вазифавии онҳо ба андозаи дукарата аз ҳисоби Фонди чорабиниҳои зиддиэпизоотӣ пардохта мешавад.

Моддаи 21. Тартиби гузаронидани санҷиши фаъолияти субъектҳои хоҷагидор дар соҳаи байторӣ

Санҷиши фаъолияти субъектҳои хоҷагидор новобаста ба шаклҳои моликият ва тобеияти идоравии онҳо бо мақсади гузаронидани назорати давлатии риояи қонунгузорӣ дар соҳаи байторӣ мутобиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи санҷиши фаъолияти субъектҳои хоҷагидор дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» амалӣ карда мешавад.

БОБИ 4. МАБЛАҒГУЗОРИИ СОҲАИ БАЙТОРӢ

Моддаи 22. Манбаъҳои маблағгузориҳои соҳаи байторӣ ва назорати байторӣ

Соҳаи байторӣ ва назорати байтории Ҷумҳурии Тоҷикистон аз манбаъҳои зерин маблағгузорӣ карда мешаванд:

- маблағи буҷетҳои ҳамаи сатҳҳо;
- маблағи фондҳои мақсадноки байторӣ;
- даромад аз фаъолияти соҳибкории ташкилотҳои байторӣ;
- маблағгузориҳои сармоягузориҳои лоиҳаҳои инноватсионии соҳаи байторӣ;
- кредити бонкҳо ва дигар қарзҳо;
- кўмакҳои беғаразона ё башардўстона ва ё маблағҳои хайрияи шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ;
- дигар манбаъҳое, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст.

Моддаи 23. Маблағгузорӣ кардани соҳаи байтории Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. *Мақоми ваколатдор*, сохторҳои тобеи он, бевосита аз Буҷети давлатӣ маблағгузорӣ карда мешаванд. **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

2. Банақшагирии хароҷоти барои маблағгузориҳои соҳаи байтории Ҷумҳурии Тоҷикистон аз маблағи Буҷети давлатӣ дар асоси хароҷоти молиявии ягонаи меъёрӣ барои фаъолияти соҳаи байторӣ, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар мекунад ва дар қисми хароҷоти буҷети ҳамаи сатҳҳо дар як воҳиди «Байторӣ» пешбинӣ мешавад, амалӣ мегардад.

БОБИ 5. ТАЛАБОТИ БЕҲДОШТИ БАЙТОРӢ ОИД БА ПЕШГИРИИ БЕМОРИИ ҲАЙВОНОТ ВА ТАЪМИНИ БЕХАТАРИИ МАҲСУЛОТИ ҲАЙВОНОТ

Моддаи 24. Назорати риояи талаботи беҳдошти байторӣ нисбат ба лоиҳакашӣ ва сохтмони корхонаҳо оид ба истеҳсол, коркард ва нигоҳдории маҳсулоти ҳайвонот

1. Ҳангоми лоиҳакашӣ ва сохтмони иншооти чорводорӣ, фабрикаҳои паррандапарварӣ, корхонаҳои шир, гӯшт, хоҷагиҳои моҳипарварӣ, дигар корхонаҳои истеҳсол, коркард ва нигоҳдории маҳсулоти ҳайвонот, хоҷагиҳои деҳқонӣ (фермерӣ), кооперативҳои истеҳсолӣ, ҷамъиятҳои саҳомӣ, ассотсиатсияҳо, ташкилотҳо ва хоҷагиҳои ёрирасони шахсии шаҳрвандон бояд муҳайё намудани шароити бештар мусоид барои нигоҳ доштани ҳайвонот, истеҳсоли маҳсулоти хушсифат ва аз нигоҳи байторию санитарӣ бехатар будани маҳсулоти ҳайвонот пешбинӣ карда шавад. Ҳангоми таҳияи меъёрҳои лоиҳакашии объектҳои назорати байторӣ, ҳалли масъалаҳои ҷойгиронии онҳо ва муқаррар намудани минтақаҳои беҳдошти байторӣ бояд қоидаҳои байторӣ риоя шаванд.

2. Ҷудо намудани қитъаҳои замин барои сохтмон, тасдиқи меъёрҳои лоиҳакашӣ ва ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ барои сохтмон, таҷдиди объектҳои таҳти назорати давлатии байторӣ қарордошта, инчунин ба истифода додани иншооти сохта ва таҷдидшуда ҳангоми мавҷуд будани хулосаҳои беҳдошти байторӣ иҷозат дода мешавад.

Моддаи 25. Талаботи беҳдошти байторӣ ба парвариш, ҳӯроку обдихӣ, бо нақлиёт бурдану ба дигар ҷойҳо рондани ҳайвонот

1. Ҳӯроқ, об ва иловаҳои ҳӯроқи ҳайвонот бояд барои сиҳатии ҳайвонот бехатар бошанд ва набояд нумӯяҳои афзоиши ҳайвонот, аз ҷумла гормонӣ ва дигар моддаҳои барои ҳайвонот, муҳити зист ва инсон зарарнокро дар сатҳи зиёда аз меъёр дошта бошанд.

2. Меъёрҳои беҳдошти байтории бехатарӣ ва ё безарарии ҳӯроқ, иловаҳои ҳӯроқи ҳайвонот ва тартиби сертификатсияи онҳо бо қоидаҳои байторӣ муқаррар карда мешаванд. Меъёрҳои бехатарӣ ва ё безарарии ҳӯроқ, иловаҳои ҳӯроқи ҳайвонот набояд аз меъёрҳои дахлдори стандартҳои байналмилалӣ ва ҳуҷҷатҳои меъёрии ташкилотҳои байналмилалӣ байторӣ муқаррарнамуда, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон узви онҳо мебошад, фарқ кунанд.

3. Истеҳсол ва истифодаи ҳӯроқ, иловаҳои ҳӯроқи ҳайвонот ба мақсади муомилот аз рӯи таъинот ҳангоми мавҷуд будани сертификат, ки мақомоти ваколатдор додааст, иҷозат дода мешаванд.

4. Ҳӯроқ ва иловаҳои ҳӯроқи ҳайвоноти ба талаботи беҳдошти байторӣ номутобик (сертификатсиянашуда) бо қарори мақомоти ваколатдор аз истеҳсолот ва истифода боздошта мешаванд ё аз тарафи соҳибони онҳо мутобики хулосаи беҳдошти байторӣ истифода мегарданд.

5. Бо нақлиёт бурдан ва ба ҷойҳои дигар рондани ҳайвонот танҳо ҳангоми мавҷуд будани ҳуҷҷатҳои байтории ҳамроҳбуда бо риояи талаботи беҳдошти байторӣ оид ба пешгирии пайдоиш ва паҳншавии бемориҳои ҳайвонот дар хатсайрҳои бо мақомоти ваколатдор мувофиқашуда иҷозат дода мешавад. Бо нақлиёт бурдан ва рондани ҳайвонот аз ҳудудҳои ноҳияҳо ва шаҳрҳо, ки нисбат ба бемориҳои сироятии ҳайвонот вазъи номусоид доранд, манъ мебошад.

Моддаи 26. Талаботи беҳдошти байторӣ ба ташкили забҳи ҳайвонот, истеҳсол, коркард, нигоҳдорӣ, интиқол, фурӯши гӯшт, маҳсулоти гӯштӣ, шир, маҳсулоти ширӣ, моҳӣ, тухм, тухми моҳӣ, ашёи хоми аз ҳайвон гирифташуда ва маҳсулоти занбӯри асал

1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки ба забҳи ҳайвонот, истеҳсол, коркард, нигоҳдорӣ, интиқол ва фурӯши гӯшт, маҳсулоти гӯштӣ, шир, маҳсулоти ширӣ, моҳӣ, тухм, тухми моҳӣ машғуланд, ғайриқонунии худро дар асоси аттестатсияи беҳдошти байтории шароити истеҳсоли онҳо амалӣ мекунанд. (ҚҶТ аз 03.07.2012с., №854)

2. Аттестатсияи беҳдошти байтории шароити истеҳсолӣ аз ҷониби мақомоти ваколатдор амалӣ карда мешавад.

3. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ - роҳбарон ё шахсони масъули нуқтаҳои ҳӯроқи умумӣ, барои таъмини талаботи беҳдошти байтории шароити нигоҳдорӣ ва коркарди гӯшту маҳсулоти гӯштӣ, ширу маҳсулоти ширӣ, моҳию маҳсулоти моҳиғӣ ва тухм ашёи хоми аз ҳайвон гирифташуда ва маҳсулоти занбӯри асал ҷавобгар мебошанд. (ҚҶТ аз 03.07.2012с., №854)

Моддаи 27. Талаботи беҳдошти байторӣ ба ташкили фурӯши ҳайвонот, маҳсулоти ҳайвонот ва растанӣ дар нуқтаҳои савдо

1. Ҳангоми ташкили фурӯши ҳайвонот, маҳсулоти ҳайвонот ва растанӣ дар бозорҳои савдои яклухт, чакана, озуқаворӣ ва ғайра, бо мақсади пешгирии пайдоиш ва паҳншавии бемориҳои умумии ҳайвоноту инсон ва пешгирии захролудшавӣ аз ҳӯроқҳо бояд қоидаҳои байторӣ ва беҳдошти иҷро карда шаванд.

2. Ба фурӯши маҳсулоти ҳайвонот ва растанӣ ҳангоми мавҷуд будани сертификати мутобикати сифати маҳсулот иҷозат дода мешавад.

3. Дар бозорҳо барои ташкили назорати иҷроӣ қоидаҳои байторӣ, гузаронидани ташхисҳои байторию санитарӣ, дигар чорабиниҳои махсус оид ба таъмини бехатарии маҳсулоти фуруҳташавандаи ҳайвонот ва растанӣ аз тарафи шахсони мансабдор ва (ё) шахсоне, ки дар бозорҳо вазифаи идоракуниро ба ўҳда доранд, бояд ташхисгоҳҳои беҳдошти байторӣ таъсис дода шаванд. Кори ташхисгоҳҳои мазкур тибқи низомномаи ташхисгоҳҳои беҳдошти байторӣ ба роҳ монда мешавад.

Моддаи 28. Талаботи беҳдошти байторӣ ба ҳайвонот, маҳсулоти ҳайвонот, ҳўрок ва иловаҳои ҳўроки ҳайвонот, ки ба Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид карда мешаванд

1. Ҳайвонот, маҳсулоти ҳайвонот, ҳўрок ва иловаҳои ҳўроки ҳайвонот ба Ҷумҳурии Тоҷикистон бо риояи талаботи Қонуни мазкур ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ эътирофкардаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин зимни мавҷудияти сертификатҳои байтории гувоҳидиҳандаи (кафолатдиҳандаи) бехатарии беҳдошти байторӣ, офияти эпизоотии мамлакати содиркунанда барои ҳар як миқдори ҳайвонот, маҳсулоти ҳайвонот, ҳўрок ва иловаҳои ҳўроки ҳайвонот ворид карда мешаванд.

2. Ўҳдадориҳо оид ба иҷроӣ талаботи Қонуни мазкур ва кафолати риояи қоидаҳои байторӣ ҳангоми ба ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон воридсозии ҳар як миқдори ҳайвонот, маҳсулоти ҳайвонот, ҳўрок ва иловаҳои ҳўроки ҳайвонот бояд қисми таркибии шартномаи ба расонидани ҳайвонот, маҳсулоти ҳайвонот, ҳўрок ва иловаҳои ҳўроки ҳайвонот бошад.

3. Ба фурӯши ҳайвонот, маҳсулоти ҳайвонот, ҳўрок ва иловаҳои ҳўроки ҳайвонот, ки ба Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид карда шудааст, **интиҳобан ҳангоми шубҳа пайдо кардан ба сифати он** танҳо баъди аз ташхиси байторӣ ва беҳдошти байторӣ гузаштан ва гирифтани сертификати дахлдор аз мақомоти ваколатдори давлатии байтории шаҳр ё ноҳияе, ки дар он бори мазкур фуруҳта мешавад, иҷозат дода мешавад.

Моддаи 29. Нишонагузори ҳайвонот

1. Ҳайвонот аз рӯи шаклу намунаҳои муқаррарнамудаи меъёру қоидаҳои байторӣ бояд ҳатман нишонагузорӣ карда шаванд.

2. Нишонагузори ҳайвонот аз тарафи **мақоми ваколатдор** аз ҳисоби маблағи муомилоти буҷети давлатӣ (Фонди чорабиниҳои зиддиэпизоотӣ) амалӣ карда мешавад. Хароҷоти нишонагузори ҳайвонот бо тартиби муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҳисоби соҳибони ҳайвонот пардохт мегардад. (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

3. Ҳар як чорво аз рӯзи тавлид шудан бояд рақами инфиродии алоҳида дошта бошад ва он дар шакли тамға ва ё ба шакли ҳалқа дар гӯши ҳайвонот аз рӯи қоида ё ба тарзи дигар мустаҳкам карда шавад.

Инчунин аз микрочипҳо ва аломатгузорӣ дар гӯш истифода кардан мумкин аст. Паррандаҳо, моҳӣ, занбӯри асал ва дигар ҳайвоноти хурд ба таври гурӯҳӣ нишонагузорӣ карда мешаванд.

4. Тибқи талаботи байналмилалӣ барои ҳайвоноти бемаҳсул аз рӯзи зоидашавиашон дар давоми си рӯз шиносномаи инфиродии алоҳидаи байторӣ тартиб дода мешавад, ки он бояд то рӯзи фавташон (забҳашон) нигоҳ дошта шуда, сипас аз рӯи тартиби муқарраргардида ба бойгонӣ супорида шавад. (ҚҶТ аз 03.07.2012с., №854)

5. Нишонагузори ҳайвонот барои муқаррар намудани зот, синну сол, ҷои тавлиди ҳайвон, инчунин барои назорати интиқоли (ҷойивазкунии) ҳайвон ва маҳсулоту ашёи хоми он, пур кардани варақаҳои баҳисобгирӣ ва ҳисоботдиҳӣ аз тарафи мақомоти давлатии назорати байторӣ имконият медиҳад.

БОБИ 6. ТАЪМИНИ МУҲОФИЗАТ АЗ БЕМОРИҲОИ ХАВФНОКИ УМУМИИ ҲАЙВОНОТ ВА ИНСОН ВА АЗ ЗАҲРОЛУДШАВӢ АЗ ҲӢРОКИҲО

Моддаи 30. Барҳамдиҳии манбаъҳои эпизоотӣ ва бартараф кардани хавфи пайдошавӣ ва паҳншавии бемориҳои сироятии ҳайвонот

1. Барои барҳамдиҳии манбаъҳои эпизоотии бемориҳои махсусан хатарноки ҳайвонот ва бартараф намудани хавфи пайдоиш ва паҳншавии ин бемориҳо бо қарори мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва дар асоси пешниҳоди дастурҳои **мақоми ваколатдори** ҳудуди маъмурӣ, метавонад карантин ҷорӣ намуда, ҳайвонот ё маҳсулоти ҳайвонот мусодира ва дигар чорабиниҳои беҳдошти байтории маҳдудкунанда амалӣ гардонда шаванд. (ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

2. Тартиби чорӣ (бекор) кардани карантин дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳудудҳои дахлдори ноҳияҳо, шаҳрҳо, дар объектҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар намудҳои фаъолият, дар гузаргоҳҳои сарҳади давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, шартҳои татбиқи карантин, дигар чорабиниҳои маҳдудкунандаи беҳдошти байторӣ ва номгуӣ бемориҳои сироятии ҳайвонот, ки боиси чорӣ намудани карантин, мусодираи ҳайвонот ва ё маҳсулоти ҳайвонот мегардад, бо тартиби муқаррарнамудаи **мақоми ваколатдори** Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ мегардад. (ҚЧТ аз 14.11.16 с., №1364)

3. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ тибқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқ доранд, ки ба онҳо зарари дар натиҷаи мусодираи ҳайвонот ва маҳсулоти ҳайвонот расонидашуда ҷуброн карда шавад. Тартиби ҷуброни зарарро дар натиҷаи мусодираи ҳайвонот ва маҳсулоти ҳайвонот Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад.

Моддаи 31. Ёхдадориҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, шахсони мансабдори мақомоти ваколатдор оид ба барҳамдиҳии манбаъҳои эпизоотии махсусан хатарноки бемориҳои ҳайвонот

1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ - соҳибони ҳайвонот ва маҳсулоти ҳайвонот бо мақсади барҳамдиҳии манбаъҳои эпизоотии бемориҳои сироятии ҳайвонот ёхдадоранд:

- талаботи Қонуни мазкур, инчунин қарорҳо, дастурҳо ва ҳулосаҳои байторию санитарии нозирони давлатии байториро иҷро намоянд;

- чорабиниҳои муқарраршуда ва иловагии беҳдошти байторӣ, аз ҷумла корҳои сироятзудӣ, дезинсексионӣ ва дератизатсиониро амалӣ гардонанд;

- ҳайвоноти ба бемориҳои сироятӣ гирифторшударо нобуд созанд ва ё барои коркарди махсус ба корхонаҳо супоранд.

2. Шахсони мансабдори мақомоти ваколатдор барои гузаронидани чорабиниҳои зиддиэпизоотии дар Қонуни мазкур пешбинишуда, ки барҳамдиҳии манбаъҳои эпизоотии бемориҳои сироятии ҳайвонотро таъмин менамоянд, ёхдадор мебошанд.

Моддаи 32. Ташҳиси беҳдошти байтории маҳсулоти ҳайвонот

1. Гӯшт, шир, тухм, моҳӣ ва маҳсулоти занбӯри асал ва маҳсулоти дигари ҳайвонот барои муайян кардани сифат, муқаррар намудани беҳатарию беҳдошти байторӣ ва мувофиқ будани онҳо барои истифода ҳамчун ҳӯрокворӣ воҷиби санҷиши беҳдошти байторӣ мебошанд. Ташҳиси беҳдошти байтории маҳсулоти ҳайвонот аз ҷониби озмоишгоҳҳои мақомоти ваколатдор гузаронида мешавад. Озмоишгоҳҳои мақомоти ваколатдор барои сифат ва ташҳиси беғаразона мутобиқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгар мебошанд.

2. Маҳсулоти ҳайвонот, ки аз рӯи натиҷаҳои ташҳиси беҳдошти байторӣ барои истеъмоли хавфнок шуморида мешавад, мутобиқи ҳулосаи беҳдошти байторӣ бояд дар шароити саноатӣ беҳатар (безарар) гардонид, бо мақсади бартараф намудани зарарнокии онҳо ба инсон, ҳайвонот ва муҳити зист аз тарафи моликон мавриди коркард қарор гирад ё нобуд карда шавад.

3. Фурӯши маҳсулоти мавриди истеъмоли, ки бо тартиби муқарраршуда аз санҷиши байторию санитарӣ нагузаштааст, манъ аст.

Моддаи 33. Сертификатсияи маҳсулоти ҳайвонот

Маҳсулоти саноатии ҳайвонот, ки хушсифатӣ ва беҳатарию беҳдошти байтории онҳо дар асоси натиҷаҳои санҷиши беҳдошти байторӣ муқаррар шудааст ва бо ҳулосаи беҳдошти байторӣ расман тасдиқ гардидааст, бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорӣ бояд **ба он сертификатимутобиқати маҳсулот дода шавад.** (ҚЧТ аз 03.07.2012с., №854)

Моддаи 34. Ҳамкории мақомоти идоравии беҳдошти байторӣ, шахсони мансабдор, сохторҳои мақомоти ваколатдор, мақомоти давлатии назорати санитарию эпидемиологӣ ва мақомоти ҳолатҳои фавқулодда ва мудоғиби граждани

Мақомоти идоравии беҳдошти байторӣ, шахсони мансабдор, сохторҳои мақомоти ваколатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти давлатии назорати беҳдошти эпидемиологӣ ва мақомоти ҳолатҳои фавқулодда ва мудоғиби граждани дар доираи салоҳияти худ ҳангоми ташкил ва гузаронидани чорабиниҳо оид ба ҳифзи аҳоли аз бемориҳои умумии ҳайвоноту инсон ва захролудшавӣ аз ҳӯрокворӣ бояд мунтазам ҳамкорӣ намоянд.

Моддаи 35. Ҳукуку ӯҳдадориҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳангоми татбиқи чорабиниҳои оид ба ташҳис ва сироятнопазир кардан

1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳангоми татбиқи чорабиниҳои оид ба ташҳис ва сироятнопазир кардани ҳайвонот ҳуқуқ доранд:

- сохторҳои давлатӣ ё ғайридавлатии байторӣ ва шахсони воқеӣ ва ҳуқуқиеро, ки дар соҳаи байторӣ бо фаъолияти соҳибкорӣ машғуланд, интиҳоб намоянд;

- ташҳис ва эмкунии профилактикии бамузди зидди бемориҳои ҳайвоноти дар номгӯи бемориҳои ҳайвонот дохилбуда, ташҳис ва пешгирии махсуси онҳоро гузаронанд, ки барои тамоми шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ аз ҳисоби буҷети давлатӣ анҷом дода мешаванд.

2. Ҳангоми сироятнопазир намудан шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ӯҳдадоранд талаботи нозирони байториро дар бораи гузаронидани эмкунии ҳатмӣ ба мақсади пешгирии бемориҳои ҳайвонот, ки аз рӯи нишондодҳои эпизоотӣ **ва бемориҳои дар рӯйхати Бюрои Байналмиллалии Эпизоотӣ дохилбуда** зарур мебошад, иҷро намоянд. **(ҚҶТ аз 03.07.2012с., №854)**

3. Нисбат ба ҳайвоноте, ки соҳибонашон талаботи нозирони байториро дар бораи гузаронидани эмкунии ҳатмии ҳайвонот мутобиқи муқаррароти қисми дуюми моддаи мазкур иҷро накардаанд, фуруҳтан, интиқол додан ё ба ҷои дигар рондан, забҳ кардан ва коркарди он барои гӯшт ва маҳсулоти гӯшти, фуруши гӯшт ва маҳсулоти гӯшти он бе иҷрои маҳдудиятҳои беҳдошти байтории қонунгузори байторӣ муқаррарнамуда иҷозат дода намешавад. Барои иҷро накардани талаботи мазкур соҳибони ҳайвонот мутобиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгар мебошанд.

4. Ташкилотҳои суғурта ҳангоми бастанӣ шартномаи суғуртаи ҳайвонот бояд дар он талаботро оид ба эмкунии ҳатмии ҳайвонот, ки қисми дуюми моддаи мазкур пешбинӣ намудааст, дохил намоянд. Ҳангоми иҷро накардани талаботи мазкур аз тарафи соҳибони ҳайвонот пардохтҳои суғуртавии онҳо бозгардонида намешавад.

Моддаи 36. Маблағгузорӣ барои ташҳис ва сироятнопазир намудан ва дигар чорабиниҳои зидди эпизоотӣ

1. Маблағгузорӣ барои ташҳис, сироятнопазир намудан ва дигар чорабиниҳои зиддиэпизоотӣ аз ҳисоби маблағҳои буҷети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, маблағҳои фондҳои махсуси байторӣ ва дигар манбаъҳои маблағгузорӣ мутобиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ гардонида мешавад.

2. Банақшагирии хароҷоти маблағгузори чорабиниҳои зиддиэпизоотӣ (аз ҷумла хароҷоти ташҳис ва сироятнопазир намудан) дар асоси меъёрҳои хароҷоти молиявӣ, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ин мақсадҳо муқаррар мекунад, амалӣ гардонида, дар қисми хароҷоти буҷети **мақоми ваколатдор** дар зерфасли «Фонди чорабиниҳои зиддиэпизоотӣ» нишон дода мешавад. **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

3. Мавод барои гузаронидани таҳқиқоти ташҳисӣ ва дорувории иммунобиологӣ, барои эмкунии профилактикии зидди бемориҳои, ки дар номгӯи бемориҳои ҳайвонот дохил гардидаанд, инчунин ташҳис ва пешгирии махсуси онҳо барои тамоми шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ новобаста ба шаклҳои моликият аз ҳисоби буҷети давлатӣ ба таври ройгон расонида мешаванд.

(Қисми 4 хориҷ шуд бо ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)

Моддаи 37. Расонидани хизмати бамузди байторӣ

1. Ташкилотҳои байторӣ ва соҳибкорони инфиродӣ, ки дар соҳаи байторӣ фаъолият меkunанд, тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонанд ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ хизмати бамузди байторӣ расонанд. Барои қор ва хизмати шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ соҳаи байторӣ соҳибони ҳайвонот, новобаста ба манбаи ба даст овардани маводи байторӣ, бояд музд пардохт намоянд (буҷети давлатӣ, грантҳо, маблағҳои башардӯстона, донорӣ ва ғайра).

2. Номгӯи намудҳои хизмати бамузди байторӣ ва тартиби расонидани онро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ мекунад.

3. Ташкилотҳои байторӣ, шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ, ки дар соҳаи байторӣ фаъолият меkunанд, новобаста ба шакли моликият ӯҳдадоранд, ки баҳисобгирии омории байторӣ тартиб диҳанд ва ба мақомоти давлатии болоии идоравии соҳаи байторӣ ва мақомоти ваколатдори давлатии соҳаи омори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳисобот пешниҳод намоянд.

4. Маблағе, ки корхонаю муассисаҳо ва дигар ташкилотҳои байтории давлатӣ аз фаъолияти хизмати бамузди байторӣ ба даст меоранд, ба мақсадҳои рушди соҳаи байтории Ҷумҳурии Тоҷикистон тавассути системаи фондҳои инкишофи соҳаи байторӣ аз рӯи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон харҷ карда мешаванд.

БОБИ 7. ТАЪМИНИ ИЛМИИ БАЙТОРӢ

Моддаи 38. Муносибатҳои тарафайни ташкилотҳои илмӣ ва мақомоти ваколатдор

1. Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон, муассисаҳои таҳсилоти касбӣ яққоя бо *мақоми ваколатдори* Ҷумҳурии Тоҷикистон равияҳои афзалиятноки мавзӯҳои илмӣ хусусиятҳои таҷрибавӣ доштаро муайян намуда, барномаи ҳифзи сиҳати ҳайвонот ва назорати давлатии байториро ҳамоҳанг месозанд ва консепсияи рушди байторӣ ва илми байториро таҳия, пешниҳод ва тасдиқ мекунанд. **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

2. Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон, муассисаҳои таҳсилоти касбӣ ва *мақоми ваколатдори* Ҷумҳурии Тоҷикистон экспертизаи комплекси барномаҳои илмӣ соҳавӣ, барномаҳои мақсадноки ҷумҳуриявиро дар соҳаи байторӣ яққоя татбиқ намуда, барои амалӣ кардан ва самаранок истифода бурдани дастовардҳои илми байторӣ тавсияҳо пешниҳод мекунанд. **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

3. *Мақоми ваколатдори* Ҷумҳурии Тоҷикистон самтҳои афзалиятноки корҳои тадқиқоти илмиро, ки ба душвориҳои соҳаи байторӣ дар минтақа алоқаманд мебошанд, муайян карда, барномаҳои корҳои зикршавандаро дар ҳаҷми маблағи дар буҷети он тасдиқшуда маблағгузорӣ менамояд. **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

Моддаи 39. Такмили ихтисос ва касбомӯзии кормандони соҳаи байторӣ

1. Такмили ихтисос ва касбомӯзии кормандони соҳаи байторӣ аз ҷониби *мақоми ваколатдори* Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мегардад. **(ҚҶТ аз 14.11.16 с., №1364)**

2. Роҳбарони мақомоти ваколатдор, ташкилоту муассисаҳои байторӣ ўҳдадоранд, ки барои такмили ихтисоси кормандони байторӣ шароити зарурӣ муҳайё намојанд.

Моддаи 40. Фаъолияти истеҳсоли дар соҳаи байторӣ

1. Фаъолияти истеҳсоли дар соҳаи байторӣ фаъолиятест, ки барои истеҳсоли доруворӣ бо мақсади ташхис, пешгирӣ ва табобати ҳайвонот, асбобҳои байторӣ, зоотехникаи байторӣ ва таҷҳизоти байторӣ равона карда шудааст.

2. Ташкили истеҳсол ва хариди доруворӣ барои ташхис, пешгирӣ ва табобати ҳайвонот, инчунин истеҳсоли асбобҳои байторӣ, зоотехникаи байторӣ ва таҷҳизоти байторӣ мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ба роҳ монда мешавад.

Моддаи 41. Дастгирии давлатии фаъолияти истеҳсоли дар соҳаи байторӣ

Бо мақсади таъмини офияти эпизоотӣ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон саноати байторӣ ва истеҳсоли доруворӣ барои ташхис, пешгирӣ ва табобати ҳайвонот дар доираи маблағгузории буҷетӣ, ҷалби грантҳои ташкилотҳои байналмилалӣ ва маблағҳои махсуси хизматрасонӣ аз дастгирии давлатӣ бархурдор мешавад.

БОБИ 8. МУҚАРРАРОТИ ХОТИМАВӢ

Моддаи 42. Ҳалли баҳсҳо ҳангоми фаъолият дар соҳаи байторӣ

Баҳсҳои соҳаи байторӣ мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон аз тарафи суд ҳал карда мешаванд.

Моддаи 43. Ҷавобгарӣ барои вайрон кардани Қонуни мазкур

Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ барои риоя накардани талаботи Қонуни мазкур мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд.

Моддаи 44. Дар бораи аз эътибор соқит донистани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи байторӣ»

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 8 декабри соли 2003 «Дар бораи байторӣ» (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2003, №12 мод. 701; с. 2005, №12, мод. 632; с. 2007, №7, мод. 688) аз эътибор соқит дониста шавад.

Моддаи 45. Тартиби мавриди амал қарор додани Қонуни мазкур

Қонуни мазкур пас аз интишори расмӣ мавриди амал қарор дода шавад.

**Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

Эмомалӣ Раҳмон

ш. Душанбе
29 декабри соли 2010
№ 674